

Latinské jmenné slovesné tvary

1. Infinitiv

- latinské infinitivy mají převážně rozměr časový

- ve větách se jejich užití řídí podle časové souslednosti

- v latině celkem 6 (7) infinitivů:

- infinitiv prézenta aktiva (*laudare = chválit*)
- infinitiv prézenta pasiva (*laudari = být chválen*)
- infinitiv perfekta aktiva (*laudavisse = že jsem pochválil*)
- infinitiv perfekta pasiva (*laudatum, -am, -um esse = že jsem byl pochválen*)
- infinitiv futura aktiva (*laudaturum, -am, -um esse = že budu chválit*)
- infinitiv futura pasiva (*laudatum iri = že budu chválen*)
- (opisný tvar – užívaný v podmínkových větách v nepřímé závislosti (*laudaturum fuisse = že bych byl pochválil*))

- vazba **akuzativu s infinitivem**, vazba **nominativu s infinitivem**

• Vazba nominativu s infinitivem

- u pasivních tvarů sloves slovního a písemného projevu (*dicor = říká se o mně, nator = vypravuje se o mně, credor = věří se o mně, putor = myslí se o mně*), u pasivních tvarů slovesa *video* ve speciálním významu *videor* (*zdá se o mně*)

Příklady užití:

Videor aegrotus esse. (*Zdá se, že jsem nemocen.*)

Dicor aegrotus esse. (*Říká se o mně, že jsem nemocen. // Prý jsem nemocen.*)

• Vazba akuzativu s infinitivem

- zejména u sloves myšlení, vnímání cítění (*audio, video, sentio, credo, gaudeo*)

- do češtiny se překládá vedlejší větou se spojkou *že*

Příklady užití

Credo bonum hominem felicem esse. (*Věřím, že dobrý člověk je šťastný.*)

Pater dixit filium venisse. (*Otec řekl, že syn přišel.*)

2. Supinum

- nesklonný jmenný tvar slovesa

- v latině **2 typy supina** (od původu akuzativ a ablativ slovesného substantiva):

- zakončené na **-tum** (řidčeji na **-sum**)
 - po slovesech pohybu + příčinách pohybu (např. *venio, ire; mitto, ere*)
 - do češtiny se překládá infinitivem, větou účelovou nebo předložkovým pádem

např. *Venit oratum.* (přišel **prosit** // přišel, **aby poprosil** // přišel **s prosbou**)

- zakončené na **-tū** (řidčeji na **-sū, -tuī**)
 - jen u několika sloves a pouze v určitých spojeních

např. *facilis factu* (snadný **k učinění**)

incredibilis dictu (neuvěřitelný **k vyslovení**)

horribile auditu (hrozná **na poslech**)

3. Participium

- slovesné adjektivum, vyjadřuje slovesný rod a čas a zároveň pád a číslo

- čas vyjadřuje relativně (děj současný // děj předčasný // děj následný)

- v latině oproti češtině a dalším slovanským jazykům se nerozlišuje vidový aspekt

- v latině 3 typy:

- participium prézenta (*laudans* = *chvále, chválící*), 3. dekl.
- participium perfekta (*laudatus, -a, -um* = *pochválen, pochválený*), 1. a 2. dekl.
- participium futura (*laudaturus, -a, -um* = *chtěje//chtějící chválit*), 1. a 2. dekl.

- do češtiny se překládá přechodníky, adjektivy a příčestími, příp. vedlejšími větami

- rozlišení 2 základních vazeb: **participia spojitá** X **participia absolutní**

- participia spojitá mají různé sémantické odstíny: účelové, příčinné, časové podmínkové, přípustkové

např. *Legati Romam missi auxilium orantes.* (Posli byli vysláni do Říma, **aby prosili o pomoc.**) – účelový význam

- vedle toho participia absolutní – vytváří absolutní nespojité vazby (společný rys indoevropských jazyků)
- v latině **ablativ absolutní**, např. *Nulla prohibente milites urbem ceperunt.* (Vojáci obsadili město, když (ačkoli) nikdo nebránil.)

Příklady užití:

Ad flentem flens numquam bene veniet consolator. (K **plačícímu** **plačící** utěšitel nikdy nepřijde dobře/vhod.) – participium prézenta

*Philosophia est mater omnium bene **factorum** beneque **dictorum**.* (Filozofie je matka všech dobře **vykonaných** i dobře **řečených** věcí.) – participium perfekta

*Galli ad Clusium venerunt legionem Romanam castraque **oppugnaturi**.* (Galové přišli ke Clusiu, **aby oblehli** římskou legii i tábor.) – participium futura

4. Gerundivum

- slovesné adjektivum trpného rodu
- vyjadřuje děj, který bude konán, má být konán nebo je nutně konán (vyjadřuje tedy děj podaný v nutnostní modalitě)
- do češtiny se překládá vedlejší větou, infinitivem, adjektivem
- tvoření od přítomného kmene sloves: *lauda-*, *mone-*, *lege-*, *audie-* **-nd|us (-a, -um)**
- např. *laudandus, -a, -um* = *ten, který bude chvále*
ten, který musí být chválen
ten, koho je třeba chválit
mající být chválen

Příklady užití:

*Omnibus est **moriendum**.* (Všichni **musí zemřít**.)

*Pacta sunt **servanda**.* (Smlouvy **musí být dodržovány**.)

*Locum capere castris **muniendis**.* (Vybrat místo **k opevnění tábora**.)

5. Gerundium

- slovesné substantivum

- vyjadřuje **prostý děj**: *chválit, (po)chválení, chvála/pochvala*

- do češtiny se překládá infinitivem, slovesným substantivem, předložkovou vazbou substantiva

- má jen několik tvarů ze singuláru neutra (**-ndi, -ndum,-ndo**)

- nominativ a prostý akuzativ je nahrazován infinitivem

Příklady užití:

*Ars **amandi**. (Umění **milovat**)*

*ordo **benedicendi** campanas (obřad **žehnání** zvonů)*